

Замрозович Б.

студент групи ПД-31

юридичного факультету,

Західноукраїнський національний університет

Мельник І.М.,

старший викладач кафедри безпеки та правоохоронної діяльності,

Західноукраїнський національний університет

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПОЛІЦІЇ

Громадський контроль за діяльністю поліції є невід'ємною складовою демократичного врядування та правової держави. В умовах реформування правоохоронних органів України, яке розпочалося після подій 2014 року та продовжується донині, питання ефективного цивільного нагляду за поліцейською діяльністю набуває особливої актуальності. Забезпечення прозорості, підзвітності та дотримання прав людини у діяльності Національної поліції України неможливе без дієвих механізмів громадського контролю.

Громадський контроль є одним із ключових елементів системи стримувань і противаг у демократичній правовій державі. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року, поліція здійснює свою діяльність на засадах верховенства права, законності, відкритості та прозорості, підзвітності та відповідальності перед суспільством [1, ст. 11]. Ці принципи безпосередньо детермінують необхідність існування ефективних механізмів зовнішнього контролю з боку громадськості.

Правову основу громадського контролю за поліцією становлять Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про громадські об'єднання», Закон України «Про звернення громадян», а також підзаконні нормативно-правові акти МВС України.

Стаття 86 Закону «Про Національну поліцію» окремо закріплює право громадян здійснювати контроль за діяльністю поліції через громадські організації, засоби масової інформації та інші форми участі [1, ст. 86].

Основними формами громадського контролю є: громадський моніторинг поліцейської діяльності; участь представників громадськості у роботі дорадчих органів при МВС та територіальних підрозділах поліції; діяльність громадських рад; громадські перевірки (інспекції); звернення громадян, петиції та скарги на дії поліцейських; незалежний журналістський нагляд. Особливу роль відіграє інститут громадських рад при органах поліції, що забезпечують систематичну взаємодію поліції з інститутами громадянського суспільства [2, с. 45].

Водночас практика громадського контролю в Україні виявляє низку суттєвих проблем. По-перше, відсутній єдиний спеціальний законодавчий акт, який би системно врегулював усі аспекти громадського контролю за правоохоронними органами. По-друге, повноваження громадських рад при поліції носять переважно консультативно-дорадчий характер і позбавлені реальних важелів впливу на прийняття рішень. По-третє, існує проблема формальності такого контролю — нерідко громадські ради перетворюються на декоративний елемент без реального впливу на поліцейську практику [3, с. 112].

Порівняльно-правовий аналіз свідчить, що в країнах розвиненої демократії — Великій Британії, Польщі, Германії — функціонують незалежні органи цивільного нагляду за поліцією з широкими повноваженнями: правом проводити власні розслідування скарг на поліцейських, доступом до матеріалів поліцейських проваджень, а також правом ініціювати дисциплінарні чи кримінальні провадження щодо правоохоронців. Імплементация подібних моделей в українське законодавство могла б суттєво підвищити ефективність громадського контролю [4, с. 78].

Громадський контроль за діяльністю поліції є необхідною умовою забезпечення верховенства права та захисту прав і свобод людини в Україні. Аналіз чинного законодавства і правозастосовної практики свідчить про наявність достатньої нормативної бази для здійснення такого контролю, однак її реалізація залишається недостатньо ефективною. Інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль у забезпеченні підзвітності поліції, проте їх правові можливості потребують розширення. Першочерговими кроками у цьому напрямі мають стати: створення незалежного органу цивільного нагляду з реальними контрольними повноваженнями; законодавче закріплення обов'язку поліції реагувати на рекомендації громадських рад; запровадження прозорих процедур розгляду скарг на дії поліцейських за участю представників громадськості. Таким чином, удосконалення механізмів громадського контролю за поліцейською діяльністю є одним із пріоритетних напрямів розвитку законодавства України у сфері правоохоронної діяльності та демократичного врядування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Беспалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків : НікаНова, 2014. С. 43–52.
3. Калянов Д. П. Громадський контроль за діяльністю поліції: теорія і практика. Юридичний вісник. 2019. № 3. С. 108–117.
4. Петков С. В. Зарубіжний досвід громадського контролю за правоохоронними органами. Порівняльно-правові дослідження. 2020. № 1. С. 75–83.